

WYPEŁNIA ZDAJĄCY

KOD

--	--	--

PESEL

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Miejsce na naklejkę.

Sprawdź, czy kod na naklejce to
M-100.

Jeżeli tak – przyklej naklejkę.
Jeżeli nie – zgłoś to nauczycielowi.

Egzamin maturalny

Formuła 2023

JĘZYK POLSKI

ARKUSZ

1

Poziom podstawowy
Część 1. i 2.

Symbol arkusza

MPOP-P1-100-2308

DATA: **22 sierpnia 2023 r.**

GODZINA ROZPOCZĘCIA: **9:00**

CZAS TRWANIA: **240 minut**

(łącznie na napisanie części 1., 2. i 3.)

ŁĄCZNA LICZBA PUNKTÓW DO UZYSKANIA ZA CZĘŚĆ 1. i 2.: **25**

Przed rozpoczęciem pracy z arkuszem egzaminacyjnym

1. Sprawdź, czy nauczyciel przekazał Ci **dwa właściwe arkusze egzaminacyjne**, tj. arkusze we **właściwej formule**, z **właściwego przedmiotu** na **właściwym poziomie**, oznaczone **1** i **2** – jeden z testami, drugi z wypracowaniem.
2. Jeżeli przekazano Ci **niewłaściwe** arkusze – natychmiast zgłoś to nauczycielowi. Nie rozrywaj banderol.
3. Jeżeli przekazano Ci **właściwe** arkusze – rozerwij banderole po otrzymaniu takiego polecenia od nauczyciela. Zapoznaj się z instrukcją na stronie 2.

WYPEŁNIA ZESPÓŁ
NADZORUJĄCY

Uprawnienia zdającego do:

dostosowania
zasad oceniania.

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy ten arkusz egzaminacyjny z częściami 1. i 2. (testami) zawiera 18 stron (zadania 1–14). Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Na pierwszej stronie oraz na karcie odpowiedzi wpisz swój numer PESEL i przyklej naklejkę z kodem.
3. Odpowiedzi zapisz w miejscu na to przeznaczonym przy każdym zadaniu.
4. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
5. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.
6. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
7. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie będą oceniane.

**Zadania egzaminacyjne są wydrukowane
na następnych stronach.**

Część 1. Test Język polski w użyciu

Przeczytaj uważnie teksty, a następnie wykonaj zadania umieszczone pod nimi. Odpowiadaj **tylko na podstawie tekstów** i tylko **własnymi słowami** – chyba że w zadaniu polecono inaczej. Udzielaj tyłu odpowiedzi, o ile Cię poproszono.

Tekst 1.

Łukasz Kwiatek

Między myślą a słowem

Wielu ludzi – sam do nich należę – utrzymuje, że najczęściej formułuje w głowie zdania, gdy o czymś świadomie myśli. Potrafimy sobie oczywiście także coś wizualizować: przywoływać sceny z ulubionego filmu czy własne wspomnienia, marzyć o wyprawie w Bieszczady, a nawet wyobrażać sobie, jak by to było, gdyby wyrosły nam skrzydła i moglibyśmy wzbić się w powietrze. Jednak gdy wykonujemy to, co zwykliśmy nazywać „myśleniem”, a nie – „wyobrażaniem sobie czegoś”, czyli gdy analizujemy swoją sytuację finansową, zastanawiamy się nad wyborem kierunku studiów, to wielu z nas – jeśli nie wszyscy – formułuje w głowie zdania w języku ojczystym. Dlaczego tak się dzieje? Wydaje się, że mogą istnieć dwie odpowiedzi na to pytanie.

Według bardziej radykalnej, takie myślenie po prostu odbywa się w języku – i poza nim byłoby niemożliwe. Dlaczego? Ponieważ to słowa czy pojęcia językowe pozwalają nam formułować pewne myśli, prowadzić pewne analizy. Nasz umysłowy model świata, w którym się poruszamy, gdy myślimy, został ukształtowany zgodnie z językiem naturalnym. To, jak kategoryzujemy świat, wynika z tradycji kulturowej, w której dorastamy. Kluczowym elementem tej tradycji jest ojczysty język, którego elementy – rzeczowniki, przymiotniki, czasowniki itd. – wyznaczają to, w jaki sposób przetwarzamy umysłem obiekty, ich własności, relacje między nimi, ich zachowania lub wykonywane przez nie czynności itd.

Druga, mniej radykalna odpowiedź na pytanie, dlaczego często zdajemy się myśleć w języku naturalnym, głosi po prostu, że język pozwala nam nieco lepiej porządkować myśli. Nadawać im ściślejsze formy. Myśli same w sobie są plastyczne jak niezastygła galareta: mogą przybierać różne kształty, gęstnieć i rozrzedzać się, a jeśli tylko poruszymy mocniej głową – chlapią na wszystkie strony. Język je usztywnia i nadaje im bardziej stabilną strukturę.

Od razu dodam, że nie mamy pojęcia, która z tych odpowiedzi jest poprawna – albo przynajmniej bliższa prawdzie. Filozofowie, którzy rozważają ten problem, posługują się często terminem „języka myśli” czy „języka myślenia”.

Współczesne badania pokazują, że przetwarzanie języka – np. czytanie książek czy słuchanie opowieści innych osób – aktywuje rozmaite części mózgu. Nie wszystkie one wydają się wyspecjalizowane w zadaniach językowych – przeciwnie: znaczna część z nich angażuje się także w rozmaite inne czynności. Takie jak przetwarzanie wzrokowe, poruszanie się czy wyobrażanie sobie czegoś. Gdy czytamy sprawozdanie z meczu i dochodzimy do opisu akcji bramkowej, w naszych mózgach aktywują się m.in. te obszary, które byłyby aktywne także wtedy, gdybyśmy to my byli na boisku i brali udział w takiej akcji. Gdy słuchamy opisu krajobrazu – aktywują się obszary, które odpowiadają za widzenie (oraz za wyobrażanie sobie wzrokowe czegoś). Ogólny mechanizm tych aktywacji nazywa się mentalną lub kognitywną¹ symulacją.

Według rozmaitych teorii przetwarzania znaczenia to właśnie symulacja odpowiada za rozumienie języka – nie można zrozumieć danego zdania, jeżeli nie „zasymulujemy” w głowie jego znaczenia. Im te aktywacje bardziej plastyczne – bardziej odpowiadające podstawowym czynnościom czy doświadczeniom zmysłowym, które przeżywamy – tym łatwiej nam przyswoić sobie znaczenie wypowiedzi językowych. Dlatego opis meczu łatwiej nam zrozumieć niż traktat logiczny albo rozprawę filozoficzną.

Nie miejmy jednak złudzeń: teoria symulacji nie przybliżyła nas zasadniczo do rozwiązania naszego podstawowego problemu. Jej zwolennicy twierdzą bowiem, że język jest tylko jednym z przejawów aktywności umysłu. A przecież to, w jaki sposób nasz umysł symuluje mentalnie otaczającą nas rzeczywistość, przynajmniej po części jest uzależnione od tego, jak działa nasz ojczysty język.

Na podstawie: Łukasz Kwiatek, *Między myślą a słowem*, www.granicenauki.pl

¹ Kognitywny – mający związek z poznawaniem świata lub badaniem procesów poznawczych.

Tekst 2.

Robert Piechowicz

Mentalski: język, którym myślimy?

Dzięki językowi potrafimy skutecznie opowiadać, komentować, przekonywać, narzekać, złorzeczyć i przeklinać, mimo że nie grzeszy on precyzją, a my notorycznie łamiemy związane z nim standardy poprawności.

Choć nasza codzienna komunikacja zazwyczaj jest wystarczająco płynna i przynosi oczekiwane rezultaty, czasami towarzyszy nam uczucie, że słowa używane przez nas różnią się z naszymi myślami. Gdy „kotłują nam się myśli”, nadanie im postaci językowej może stać się po prostu niewykonalne. Chociażby z tego względu niełatwo jest mówić o emocjach czy tworzyć merytoryczne wypowiedzi w stanach pobudzenia emocjonalnego.

Powszechnie sądzą, że nasze myślenie rozgrywa się w języku naturalnym, jest jakimś rodzajem cichego mówienia do samego siebie. Tak więc różnica między myśleniem a mówieniem polegałaby na – odpowiednio – braku lub obecności wokalizacji. Tymczasem, jak mogliśmy zauważyć, nasze umysły pracują dość wydajnie, co nie zawsze idzie w parze z możliwością klarownego wyrażenia językiem rezultatów tej pracy.

Jedną z prób wyjaśnienia problemów związanych z myśleniem i mówieniem jest związana z hipotezą tak zwanego języka myśli (myśleńskiego, mentalskiego). Głosi ona, że myślenie realizowane jest w pewnym specyficznym języku, składającym się z reprezentacji¹ pojęć.

A zatem nasze myślenie dokonuje się przede wszystkim na podstawie pojęć, czyli umysłowych odpowiedników przedmiotów i stanów rzeczy. Niektóre z pojęć mają charakter wrodzony, inne wymagają poznawczych kontaktów ze światem zewnętrznym. Pojęcia mogą oddziaływać na siebie, stanowią podstawę ludzkiej aktywności, a ich treść oraz sposób funkcjonowania są dostępne naszej świadomości.

Można powiedzieć, że reprezentacje to swoiste klucze i kłódki. Kształt każdego z kluczy wpływa na to, która z kłódek nie stawi mu oporu.

Język myśli składa się z reprezentacji dla naszej wiedzy pojęciowej. Każda z takich reprezentacji ma możliwość przyczynowego oddziaływania na inne. Zdania wypowiedziane,

usłyszane czy zapamiętywane są przekształcane na pojęcia. Pojęcia uruchamiają odpowiednie reprezentacje, a te są przekształcane przez odpowiedni mechanizm.

Automatyzm tego procesu decyduje o jego skuteczności, a jego efekt końcowy może nas olśnić, choć niekoniecznie będzie można o nim powiedzieć. W końcu język, choć giętki, nie zawsze może powiedzieć wszystko, o czym pomyśli głowa.

Na podstawie: Robert Piechowicz, *Mentalni: język, którym myślimy?*, www.granicenauki.pl

¹ Reprezentacje – umysłowe odpowiedniki przedmiotów, zjawisk, wyrazów wykorzystywane podczas przetwarzania informacji.

Zadanie 1.1. (0–1)

Na podstawie 1. i 2. akapitu tekstu Roberta Piechowicza sformułuj argument potwierdzający trafność tezy zawartej w ostatnim zdaniu tego tekstu.

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 1.2. (0–1)

Rozstrzygnij, czy teza zawarta w ostatnim zdaniu tekstu Roberta Piechowicza znajduje potwierdzenie w tekście Łukasza Kwiatka. Uzasadnij odpowiedź.

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 2. (0–1)

Robert Piechowicz zwraca uwagę, że myślenie jest również rodzajem cichego mówienia do siebie. Czy to spostrzeżenie znajduje potwierdzenie w tekście Łukasza Kwiatka? Uzasadnij odpowiedź.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 3. (0–2)

Uporządkuj podane w tabeli zagadnienia tak, aby odzwierciedlały tok wyводу Łukasza Kwiatka w tekście *Między myślą a słowem*. Wpisz cyfry od 1 do 4, oznaczające kolejność zagadnień omawianych w tekście, w odpowiednie miejsce w tabeli.

Zagadnienia	Kolejność
Przybliżenie roli współczesnej nauki w analizowaniu przebiegu procesu myślenia.	
Zaprezentowanie powszechnego poglądu na temat przebiegu procesu myślenia.	
Podkreślenie znaczenia symulacji dla zrozumienia wypowiedzi sformułowanych w języku naturalnym.	
Przedstawienie dwóch koncepcji wyjaśniających rolę języka ojczystego w procesie myślenia.	

Zadanie 4. (0–1)

Oceń prawdziwość podanych stwierdzeń odnoszących się do tekstu Łukasza Kwiatka i tekstu Roberta Piechowicza. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	W obu tekstach użyto wliczeń.	P	F
2.	W obu tekstach zastosowano terminy naukowe.	P	F

Część 2. Test historycznoliteracki

Wykonaj zadania. Odpowiadaj tylko **własnymi słowami** – chyba że w zadaniu polecono inaczej. Udzielaj tyłu odpowiedzi, o ile Cię poproszono.

Zadanie 6. (0–1)

Przeczytaj poniższy fragment *Antygony* Sofoklesa.

Sofokles

Antygona

CHÓR

Szczęśliwy, kogo w życiu klęski nie dosięgły!

Bo skoro bóg potrząśnie domowymi węgły,

Z jednego gromu cały szereg nieci,

Po ojcach godzi i w dzieci.

Sofokles, *Antygona*, przeł. Kazimierz Morawski, Wrocław 1984.

**Jaką funkcję pełni przytoczona wypowiedź chóru w tragedii *Antygona* Sofoklesa?
Zaznacz właściwą odpowiedź.**

- A. Służy przekazaniu prawd uniwersalnych.
- B. Jest szczegółową relacją z wydarzeń.
- C. Wprowadza wypowiedź bohatera.
- D. Wskazuje na miejsce akcji.

Zadanie 7. (0–2)

Przeczytaj fragment tekstu Pawła Stępień i fragment *Bogurodzicy*.

Tekst 1.

Paweł Stępień

Z literatury religijnego średniowiecza

Wspólnota wszystkich wiernych nie śmie wznosić modłów z nizin grzesznego świata wprost do Boga-Człowieka, tronującego na wyżynach niebios. Szuka najpierw oparcia w pośrednikach – błogosławionej między niewiastami Matce Chrystusa i największym z mężów, Jego Chrzcicielu. Są oni najświętsi z ludzi i najwyżsi w hierarchii dworu niebiańskiego, stoją po prawicy i lewicy Pana, ale – tak jak ci, co proszą ich o orędownictwo – zrodzili się z człowieczych ojców i człowieczych matek. Zjedną zatem Boskiego Syna Dziewicy, Władcę i Sędziego, by zechciał wysłuchać modlitwy ich grzesznych siostr i braci.

Na podstawie: Paweł Stępień, *Z literatury religijnej polskiego średniowiecza. Studia o czterech tekstach*, Warszawa 2003.

Tekst 2.

Bogurodzica

1

Bogurodzica¹, dziewica, Bogiem sławiena² Maryja!
Twego syna, Gospodzina³, matko zwolena⁴ Maryja,
Zyszczy⁵ nam, spuści⁶ nam.
Kiryjelejzon⁷.

2

Twego dzieła krzciciela⁸, Bożyce⁹,
Usłysz głosy, napełń myśli¹⁰ człowiecze.
Słysz¹¹ modlitwę, jaż nosimy¹²,
A dać raczy¹³, jechoż¹⁴ prosimy,
A na świecie zbożny¹⁵ pobyt,
Po żywocie rajski przebyt¹⁶.
Kiryjelejzon.

Najdawniejsze zabytki języka polskiego, oprac. Witold Taszycki, Wrocław 1975.

¹ Bogurodzica – Matka Boga (tu w funkcji wołacza, podobnie jak dalej formy: *dziewica, Maryja*).

² Bogiem sławiena – przez Boga chwalona.

³ Gospodzina – Pana.

⁴ Zwolena – wybrana z wielu.

⁵ Zyszczy – pozyskaj.

⁶ Spuści – ześlij.

⁷ Kiryjelejzon – Panie, zmiłuj się.

⁸ Twego dzieła krzciciela – dla (w sensie: ze względu na) Twego Chrzciciela.

⁹ Bożyce – Synu Boga.

¹⁰ Napełń myśli – spełń zamiary.

¹¹ Słysz – słuchaj.

¹² Jaż nosimy – którą zanosimy.

¹³ Raczy – racz.

¹⁴ Jechoż – czego.

¹⁵ Zbożny – pomyślny, szczęśliwy.

¹⁶ Rajski przebyt – przebywanie w raju.

Na podstawie podanego fragmentu tekstu Pawła Stępnia wyjaśnij, na czym polega średniowieczna idea pośrednictwa, i wykaż, że w *Bogurodzicy* odzwierciedlono tę ideę.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 8.

Przeczytaj fragment *Pieśni XXVIII* Jana Kochanowskiego.

Jan Kochanowski

Pieśń XXVIII (Księgi pierwsze)

[...]

U Boga każdy błazen,
Choć tu przymówki prazen¹,
A im sie barziej² sili,
Tym jeszcze więcej myli.

A kto by chciał na świecie
Uważyć³, co sie plecie,
Dziwnie to prawdy blisko,
Że człek – Boże igrzysko.

[...]

Jan Kochanowski, *Pieśń XXVIII*, [w:] tegoż, *Poezje*, Warszawa 1988.

¹ Tu przymówki prazen (starop.) – tu (czyli na ziemi) wolny od napiętnowania.

² Barziej (starop.) – bardziej.

³ Uważyć (starop.) – rozważyć.

Zadanie 8.1. (0–1)

Podaj antyczny topos wykorzystany w podanym fragmencie *Pieśni XXVIII* Jana Kochanowskiego.

.....

Zadanie 8.2. (0–1)

Sformułuj refleksję o ludzkim losie, wyrażoną w zacytowanym fragmencie *Pieśni XXVIII* Jana Kochanowskiego poprzez zastosowanie tego toposu.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 9. (0–2)

Przeczytaj fragment *Dziadów* cz. III Adama Mickiewicza.

Adam Mickiewicz

***Dziady* cz. III**

SCENA II

IMPROWIZACJA

KONRAD

[...]

Najwyższy na niebiosach! – Ciebie tu szukałem,
Ja najwyższy z czujących na ziemnym padole.
Nie spotkałem Cię dotąd – żeś Ty jest, zgaduję;
Niech Cię spotkam i niechaj Twą wyższość uczuję –
Ja chcę władzy, daj mi ją lub wskaż do niej drogę; [...]
Ja chcę mieć władzę, jaką Ty posiadasz,
Ja chcę duszami władać, jak Ty nimi władasz. [...]

Milczysz – wszakżeś z Szatanem walczył osobiście?

Wyzywam Cię uroczyście.

Nie gardź mną, ja nie jeden, choć sam tu wzniesiony.

Jestem na ziemi sercem z wielkim ludem zbratan,

Mam ja za sobą wojska, i mocy, i trony;

Jeśli ja będę bluźnierca,

Ja wydam Tobie krwawszą bitwę niżli Szatan:

On walczył na rozumy, ja wyzwę na serca.

Jam cierpiał, kochał, w mękach i miłości wzrosłem;

Kiedyś mnie wydał osobiste szczęście,

Na własnej piersi ja skrwawiłem pięście,

Przeciw Niebu ich nie wzniosłem. [...]

Teraz duszą jam w moją ojczyznę wcielony;

Ciałem połąkałem jej duszę,

Ja i ojczyzna to jedno.

Nazywam się Milijon – bo za milijony

Kocham i cierpię katusze.

Adam Mickiewicz, *Dziady drezdeńskie* (część III), Wrocław 2012.

Podaj dwa podobieństwa postawy Konrada, bohatera *Dziadów* cz. III Adama Mickiewicza, do postawy mitologicznego Prometeusza.

.....

.....

.....

.....

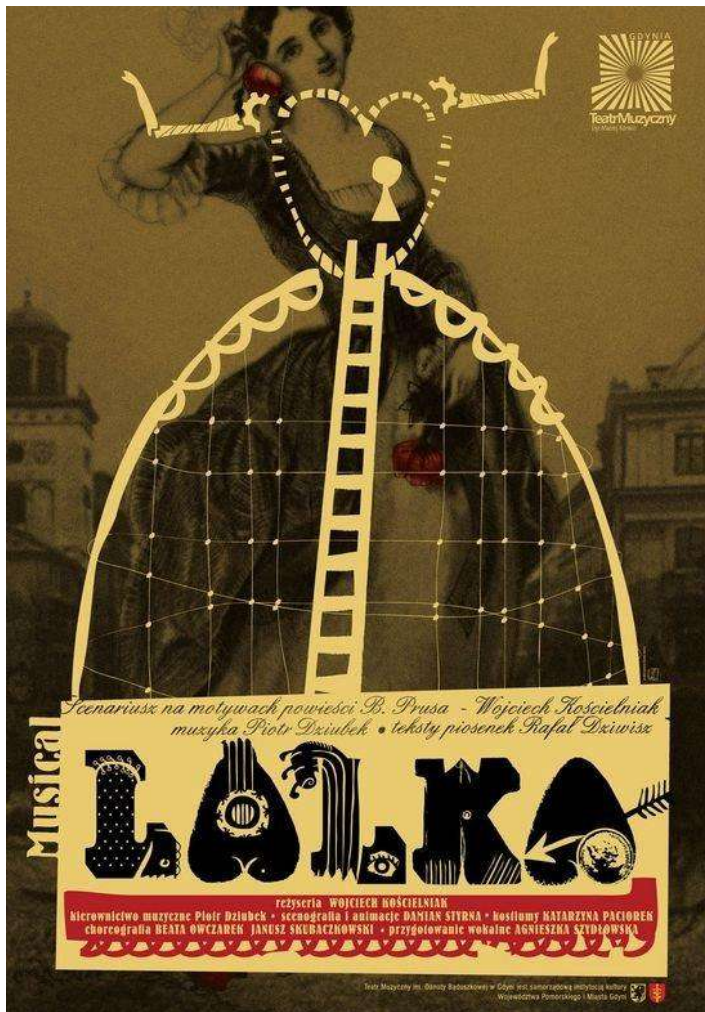
.....

.....

.....

Zadanie 10. (0–2)

Zapoznaj się z plakatem do przedstawienia muzycznego przygotowanego na motywach *Lalki* Bolesława Prusa.

Plakat do przedstawienia przygotowanego na motywach *Lalki* Bolesława Prusa w Teatrze Muzycznym w Gdyni, www.muzyczny.org.pl

Zinterpretuj postać ukazaną na plakacie w kontekście kreacji postaci Izabeli Łęckiej w *Lalce* Bolesława Prusa. W odpowiedzi uwzględnij dwa elementy graficzne przedstawione na plakacie.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Zadanie 11. (0–2)

Przeczytaj poniższy fragment utworu literackiego.

Eliza Orzeszkowa

Gloria victis

Wodzem ich był człowiek świętego imienia, które brzmiało: Romuald Traugutt. Pytasz, dlaczego świętym jest to imię? Albowiem według przykazania Pana opuścił on żonę i dzieci, dostatek¹ i spokój, wszystko, co pieści, wszystko, co raduje i jest życia ponętą, czarem, skarbem, szczęściem, a wzięwszy na ramiona krzyż narodu swego, poszedł za idącym ziemią tą słupem ognistym i w nim zgorzał².

Eliza Orzeszkowa, *Gloria victis*, Warszawa 1986.

¹ Dostatek – dobrobyt.

² Zgorzeć (przestarz.) – spalić się, spłonąć.

Jaki rodzaj stylizacji językowej zastosowano w powyższym fragmencie opowiadania *Gloria victis*? Zaznacz właściwą odpowiedź i wyjaśnij, jaki wpływ ma ta stylizacja na sposób przedstawienia Romualda Traugutta w podanym fragmencie utworu Elizy Orzeszkowej.

- A. Dialektyzację.
- B. Kolokwializację.
- C. Stylizację biblijną.
- D. Stylizację mitologiczną.

Wyjaśnienie:

.....
.....
.....
.....

Zadanie 12. (0–1)

W którym okresie literackim (A–C) powstały podane utwory literackie? Każdemu z okresów literackich A–C przyporządkuj po jednym utworze, wybranym spośród oznaczonych numerami 1–5. Wpisz właściwy numer utworu w odpowiednie miejsce w tabeli.

	Okres literacki	Numer utworu
A.	dwudziestolecie międzywojenne	
B.	literatura lat 1945–1989	
C.	literatura po 1989 r.	

Utwór literacki

1. *Profesor Andrews w Warszawie*, Olga Tokarczuk
2. *Potop*, Henryk Sienkiewicz
3. *Przedwiośnie*, Stefan Żeromski
4. *Wesele*, Stanisław Wyspiański
5. *Ludzie, którzy szli*, Tadeusz Borowski

Zadanie 13. (0–1)

Wyjaśnij znaczenie tytułu *Inny świat* Gustawa Herlinga-Grudzińskiego, odwołując się do sensu tego utworu.

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 14. (0–2)

Przeczytaj fragment wiersza *Życie na oczekaniu* Wisławy Szymborskiej.

Wisława Szymborska

Życie na oczekaniu

Życie na oczekaniu.

Przedstawienie bez próby. [...]

Gdyby choć jedną środę przećwiczyć zawczasu,
albo choć jeden czwartek raz jeszcze powtórzyć!
A tu już piątek nadchodzi z nie znanym mi scenariuszem.
Czy to w porządku – pytam
(z chrypką w głosie,
bo nawet mi nie dano odchrząknąć za kulisami).

Złudna jest myśl, że to tylko pobieżny egzamin
składany w prowizorycznym pomieszczeniu. Nie.
Stoję wśród dekoracji i widzę, jak są solidne.
Uderza mnie precyzja wszelkich rekwizytów.
Aparatura obrotowa działa od długiej już chwili.
Pozapalane zostały najdalsze nawet mgławice.
Och, nie mam wątpliwości, że to premiera.
I cokolwiek uczynię,
zamieni się na zawsze w to, co uczyniłam.

Wisława Szymborska, *Życie na oczekaniu*, [w:] tejsze, *Wybór poezji*, Wrocław 2020.

Podaj motyw literacki wykorzystany w powyższym fragmencie wiersza *Życie na oczekaniu* Wisławy Szymborskiej i wyjaśnij, jaka refleksja na temat ludzkiego życia została wyrażona w wierszu poprzez użycie tego motywu.

Motyw:

Wyjaśnienie:

.....
.....
.....
.....
.....
.....

BRUDNOPIS (*nie podlega ocenie*)

JĘZYK POLSKI

Poziom podstawowy

Część 1. i 2.

Formuła 2023

JĘZYK POLSKI

Poziom podstawowy

Część 1. i 2.

Formuła 2023

JĘZYK POLSKI

Poziom podstawowy

Część 1. i 2.

Formuła 2023

